

VÉGTELEN PLUSZ EGY

Diósi Pálról – immár múltidőben

Diósi Pál kollégánk, s nem egy esetben szerzőnk, szerzőtársunk volt. Most ment el, még nincs rálátásnyi távolság, mit is írhatnánk Róla. Lehetne munkásságából kiemelni egy-egy tételt, jellemezni érdeklődési körét, angyalföldi kutatásait és munkás-fókuszú művelődéseméleti, kultúrakutatási, korosztály-szociológiai vagy oktatói tevékenységét. Lehetne cirókálni, kritizálni, sokra vagy kevésre értékelni... – de ez, valljuk be, legalább annyira (vagy inkább) azt jellemzi, aki Róla szól, s nem Őt magát. Utóbbi fontosságát pedig érdemesebb lenne kiemelni ilyenkor, mert méltóbb az Emberhez, a Kutatóhoz, a Pályatárshoz és a Szakmához ugyancsak. Ez okból két pragmatikus készítmésem van, engedtessek emlékére ezeket élnem, talán nem lesznek méltatlanok Hozzá.

Az egyik, ami nem az emlékező nyomata, hanem saját Énje, s nyilvánosan hozzáférhető a 20. Század Hangja – Archivum és Kutatóhely által készített szakmatörténeti interjúk közötti helye és anyaga. Ebben műveket és életutat, pályaképet és érdeklődésváltást, kutatási profilt és eredményeket, önképet és feladattudatot mindenki megtalálhat, s önállóan ismerkedhet Vele, ha nem ismerné... Elérhető (Páldi András egyetemi hallgató révén) ezen a vonalon: <https://20szadhangja.tk.mta.hu/szakmatortenet/diosi-pal>

A másik szempont ehhez hasonló ugyan, de intimebb. FB-on is elérhető közlemény, mely a lírai portrénál léletszerűbben, a kutató és alkotó világvalóhoz megfogalmazott viszonyát sokkalta inkább jellemző, s egyúttal Őt magát és utóbbi időkben formálódó motivációit megnevező tünetmény. Nem szokványos „nekrológ” tehát, de hadd szóljon ebből is Ő maga, ki most már nem szólhat másabbul. S ez nem is baj. Ilyennek ismertük, ilyennek kedveltük Őt...!

Diósi Pál szociológus *Végtelen mínusz egy* című készülő regénye vállaltan szubjektív számadás az életéről és hosszúra nyúlt huszadik századról. Könyve ügynökkéül nagyapja emlékére szegődött, aki utazó ügynökként tartotta el a családját. A szerző várja azoknak az érdeklődőknek a jelentkezését, akik szívesen fizetnének elő a

könyvére. Ez ugyanis a kiadó feltétele a könyv megjelenéséhez. Jelentkezés és további információ: diodata.dio@gmail.com¹

„Könyvem közel száz év külső, belső történéseinek vállaltan szubjektív krónikája. Szubjektív az a válogatás, ahogyan életeseményeimből kiemelek és elhagyok helyzeteket, kapcsolatokat. Az is engem jellemez, miként használom a környezetemben élőtől hallott történeteket és azt, amit magam élhettem meg. Szelíd és éles kanyarokkal sikerült három évtized alatt megtalálnom mesterségemet és azt, akivel 43 évet élhettem. Váltásaim többféle kultúra mázait simították rám, egyiket se akartam levakarni magamról. A büszke, szerszám-esztergályos úr és a fene megette versgyerek tapasztalatait ma is ugyanúgy viselem, mint a tucatszám megírt könyveket megjelenésig pásztoroló szerző alkudozásait, ha kellett kompromisszumait. Ezek nélkül nem juthattam volna az önállóságig, amelyben húsz éven át, az ország legkisebb szociológiai műhelyében dolgozhattam. Persze néha hibákkal. Olyankor kiballagtam az előszobai tükör elé és magamra szóltam: Diósi, de hülye főnököd van!

...Amit elmondtak nagyapámról és nagyanyámról, azt korábban senkitől sem hallottam. Mindössze arról szólt a családi legendárium, hogy ifjúkorukban – kiterjedt rokonságukkal együtt – Kassán és környékén éltek. A Groszmann és a Nuszenzweig család egyaránt.

- Tudod, az első nagy háború idején volt Kakasfalván egy esküvő, vágott bele Róz. Ilucival és talán még két másik kislánnyal egy asztalnál ültünk a mulatságban. Nem emlékszel, kik is voltak?
- Drága Róz, mindig neked volt jobb a memóriád, csúfoltatok is, hogy Iluci a felejtő bajnok.
- Ha nem, hát nem. Már régen szólt a zene, lestük a táncolókat. Apai nagyapád, akit nagybohémnek tartottak késve érkezett. Gyorsan beült közénk, hogy ne legyen feltűnő illetenség belőle. Elkezdett iszogatni, mulattatott minket, eljátszotta, hogy udvarol. Képzelted, mennyire tetszett.

¹ <http://akibic.hu/2015/10/14/elfozeteket-keres-regenyehoz-a-szociologus/>

- Gondolom, hogy süldőlányként örültetek neki.
- Persze, hiszen ki udvarolt volna 10 év körüli gyerekeknek.
- De Iluci! Nekem már volt szerelmem az iskolából!
- Ugyan Róz, milyen szerelem volt az?
- A Schön fiúval még kézen fogva is mentünk hazafelé, ameddig egy nagy pofont nem kapott anyámtól. De ne térjek el, mert visszamehetek a kályhához. Addig színlelte az udvarlást, ameddig a zenekar szünet után újra játszani kezdett. Elnézte a táncolókat, majd minket és váratlanul kivágta:
- Lányok, ha én fel nem kérem ezt a Groszmann Mariskát, senkivel nem táncol egész este!
- Letette a maradék italát, elment és táncba vitte. Szünetig vele maradt, pedig ez nem volt illendő. Visszakísérte az asztalához és folytatta az ivást közöttünk. Nem is értettem, miért nem keresett helyet a felnőtteknél. Iluci! Te tudtad?
- Honnan tudtam volna? Gondolom, a felnőttek sem tudták, eléggé különc volt.
- Ha nem, hát jó! Aztán újra kezdődött a zene. Várt egy keveset, és újra megszólalt:
- Lányok, ha nem veszem feleségül ezt a Mariskát, soha nem megy férjhez!
- És újra felkérte. Fél év múlva lett az esküvőjük. Ott már táncoltam valamelyik fiatal fiúval. Azt biztosan tudod, hogy vigéc volt, sokszor napokig nem került haza az útjairól....
- ...A Nagy Ignác utca sarki épületre mutatott, amikor az Alkotmány utcában letettem a koscsit.
- Itt az első emeleten végig egy lakás volt. Két éven át laktunk benne. Ez egy álom volt. Itt kezdtem iskolába járni a Szemere utcában.
- El tudom képzelni, az előzőhöz képest.
- Nem, az álmat szó szerint kell értenetek. Hazajött késő este egy hat napos útról, letette a bőröndjét, megvacsorázott, és lefeküdtek. Éjjel felrázta anyukát.
- Mariskám! Csomagolj! Mose rabbenu megjelent álomban, és azt mondta, menj Debrecenbe. Nagyanyád, mint egy gyakorlott ügynökfeleség mindent összekészített, apuka kiment a pályaudvarra és az első debreceni vonattal elutazott. Bejelentkezett az Arany Bikában. A portás megkérdezte:
- Ugye nem veszi sértésnek, mivel foglalkozik uraságod?
- Utazó ügynök vagyok egy kereskedelmi társaságnál.
- És milyen árukkal foglalkozik?
- Textilfélék, ruhaanyagok, asztalneműk, ágyneműk.
- Uram! Magát a Jóisten küldte hozzánk! Tegnap leégett a raktárunk. Délelőtt viszem az igazgatóhoz, odalett minden ágyneműnk és terítők.
- Apuka élete legnagyobb boltját csinálta... Először január közepe táján akartak zsidóverést rendezni a tanműhelyből az öltözőbe vezető folyosón. Csapóajtó vezetett a lépcsőházhoz, ott mehettünk fel a tantermek, tanári szoba, irodák szintjeire. Alig hagytam el, amikor az első ütés a vállamat érte. Félfordulattal néztem, mi történt, amikor már néhány kivétellel a kabinet összes tanulója körbevett, és aki kartávolságon belülre került felém hadonászott. A hangzavarból csak egy-egy tömondatot értettem. Adj a zsidónak és a büdös zsidó biztosan elhangzott. Hajlonnással többnyire kikerülhettem az ütéseket, ellenállásra, visszaütésre kevés esélyem volt. Egy jobblábás rúgásra találtam célpontot, üvöltés jelezte, nem a levegőbe lendült a lábam. Amikor az áldozat odakapott féltestnyi rés nyílt a gyűrűn, a teret egy tisztítással tágitottam, és futottam vissza a lépcsőház felé.
- Ez bemegegy a tanműhelybe, kiáltott egyikük és ezzel ötletet adott. Klein mester még ott lehet, villant belém, és tényleg beléptem. Azt hiszem, nem zártam be a szerszámos fiókomat, mondtam magyarázatként, amikor felnézett íróasztalától. Folytatta a rajzolását, és nem figyelte, mit teszek a lakatom környékén. Elmatattam egy darabig, mint ha nem működne rendesen. Az időhúzás jó ötletnek bizonyult, mert az öltözőbe érve a hisztérikus hangulat nem ismétlődött. Talán attól tartottak, hogy kipakoltam, és a mester utánam jöhet.
- Nyertem is két hetet. Soha nem jöttem rá, miért újra az öltözőbe menet, miért újra ugyanott tört ki belőlük a támadhatnék. Ekkor is esélytelen voltam, ekkor is előre nem látható megoldás óvott meg a nagy bunyótól. A csapóajtón történelemtanárnk lépett be a folyosóra. Meghallotta a szitkokkal kevert öngerjesztő üvöltözést, és csendesen magyarázni kezdte, miért téved, aki haraggal fordul a zsidók ellen. A továbbiak nyomán azt

gondolom, egyedül én figyeltem arra, hogy már a szabadságharcban is saját századdal álltak Kossuth serege mellé a magyarországi zsidók”.

Diósi Pál és Alpár Zsuzsa

Diósi Pál születése óta Budapesten él. Édesapját fényképekről és mozaikszerű történetekből ismeri, mert a munkaszolgálatban alakulatával együtt eltűnt a keleti fronton. Édesanyja ezután egyedül gondoskodott róla. Szakmáját tekintve szociológus, tucatnyi kötet és vagy 60 folyóiratcikk jelent meg írásaiból. 43 évet élt együtt Alpár Zsuzsa pszichológussal, kinek halála után (2013) fél évvel kezdte el megírni megjelenés előtt álló, *Végtelen mínusz egy* című regényét, amely vállaltan szubjektív számadás az életéről és hosszúra nyúlt huszadik századról.

-lya.